

Begrotingsbehandeling 2018

Vergadering Provinciale Staten van Zuid Holland – woensdag 8 november 2017

Inbreng CDA-fractie, door Meindert Stolk

Gesproken woord geldt.

Op 1 september hield CDA-voorman Sybrand Buma in Amsterdam de H.J. Schoo-lezing. De titel van zijn lezing was 'Verwarde tijden, die om richting vragen'. Die tekst – Verwarde tijden – had hij enkele weken daarvoor zien staan op een kale bakstenen muur in Haarlem. Hoewel het taalkundig uiteraard niet deugde en het natuurlijk 'verwarrende tijden' had moeten zijn, liet de tekst hem niet meer los en gebruikte hij het als uitgangspunt voor zijn lezing. De kern van zijn betoog was dat we als samenleving voor grote vraagstukken staan waar politici en beleidsmakers geen (of nog geen) goed antwoord op hebben. Globalisering, digitalisering, robotisering, de vastlopende verzorgingsstaat, toenemende migratie en *last but not least* de klimaatverandering. Grote en complexe vraagstukken en het geeft velen van ons vaak een ongemakkelijk gevoel dat oude antwoorden, laat staan simpele antwoorden, niet meer volstaan om ze op te lossen. Oude recepten blijken niet meer te werken. En op steeds meer gebieden is het adagium 'niet meer, maar anders'.

Ook in onze provincie hebben we te maken met die grote uitdagingen en staan we voor de vraag hoe we nieuwe innovatieve wegen kunnen inslaan om die uitdagingen aan te kunnen. Ook hier in Zuid-Holland zullen we grote veranderingen moeten verwerken, opvangen of juist zelf aanjagen.

Dat geldt bijvoorbeeld voor onze economie, waar we een omslag willen (of moeten) maken naar een meer circulair systeem. Met denk bijvoorbeeld ook aan de manier hoe we omgaan met energie. We zullen ons gebruik van fossiele brandstoffen drastisch moeten beperken en de energie die we gebruiken steeds meer moeten halen uit duurzame bronnen. Ook onze mobiliteit zal komende jaren enorm gaan veranderen. Meer vraag naar ov, toenemend gebruik van de fiets, de komst van zelfrijdende auto's, een enorm stijgende vraag naar vliegverkeer zijn ontwikkelingen waar we actief op in moeten spelen en die vragen om andere, innovatieve oplossingen.

De komende jaren (of zelfs decennia) zal de omvang van de bevolking in onze provincie blijven groeien. Dat vergroot de druk op datgene wat juist enorm schaars is in onze provincie: ruimte. Mensen stellen hoge eisen aan de omgeving waarin zij wonen, werken en recreëren en hoe zij zich daartussen kunnen verplaatsen. Ook daar zullen we een antwoord op moeten formuleren.

De zoektocht naar de juiste antwoorden begint altijd met de erkenning van die grote en complexe vraagstukken. Wij vinden het zeer positief dat de begroting die we vandaag bespreken ervan getuigt dat ook het college van GS zich daarvan bewust is. Een begroting die enerzijds het belang laat zien van een behoedzaam, degelijk financieel beleid, maar tegelijkertijd ook ruimte biedt voor impulsen en extra investeringen op die terreinen waar het nuttig en mogelijk is.

In de vier commissies is afgelopen weken al uitvoerig gesproken over de begroting en de verschillende beleidsterreinen. Veel aspecten zijn daarbij nader toegelicht en vragen zijn beantwoord. Wij hebben waardering voor de poging die het college gedaan heeft om ruimte te bieden voor een nadere invulling en verdere discussie. Tegelijkertijd kan ik het niet laten op te merken dat het wel heeft geleid tot een behoorlijke zoektocht door alle documenten. Het lijkt ons goed om met elkaar te kijken hoe dat een volgende keer duidelijker en overzichtelijker kan.

Economie

Gelukkig heeft de Nederlandse economie de wind weer volop in de rug. Ook in Zuid-Holland. We zien forse groeicijfers in het bedrijfsleven, het aantal faillissementen is drastisch gedaald en de werkgelegenheid neemt toe. We moeten zeker niet de indruk wekken dat de bomen nu ineens tot in de hemel groeien, maar zo'n periode waarin er groei en ruimte is, moeten we wel optimaal gebruiken voor de noodzakelijke transitie. Onze economie moet immers innovatiever en schoner worden. Als provincie lopen we nog steeds niet voorop wat betreft innovaties, niet in de opschaling en doorontwikkeling van startups en zijn we te afhankelijk van de klassieke industrieën en bedrijfstakken. Het is van essentieel belang dat we de ontwikkeling van nieuwe hoogwaardige sectoren ondersteunen en faciliteren. De doorontwikkeling van de topsector lifescience, maar ook de innovaties in de greenports zullen wij dan ook van harte blijven ondersteunen. Tegelijkertijd zullen we ook moeten nagaan hoe we niet alleen toekunnen met minder grondstoffen, maar ook meer mogelijkheden benutten voor hergebruik. (zoals de kreet die je op de auto's van Van Gansewinkel ziet: "Afval bestaat niet"). Werk maken van de 'circulaire economie'. Het doet ons goed te zien dat GS daar volop op inzet, maar daarbij wel twee kanttekeningen:

Een groot deel van de investeringen in het economisch beleid bestaat uit incidentele impulsen. Voor een zo belangrijk beleidsterrein als economie pleiten wij er voor dat we hier gaan werken met een meer programmatische aanpak. Onze economie is te belangrijk om afhankelijk te maken van de incidenteel beschikbare financiële ruimte.

Kijkend naar de veranderingen in de economische structuur en werkgelegenheid en ook naar de veranderingen in de omvang en samenstelling van onze bevolking, dan wordt een van de grootste uitdagingen hoe vraag en aanbod van gekwalificeerde mensen goed (beter) op elkaar afgestemd kunnen worden. Wat ons betreft kan (moet) de provincie daar een actieve rol in spelen. Daarom de volgende vragen:

- Kan het college bevorderen dat beter inzichtelijk wordt gemaakt wat de omvang en de aard van de problematiek is en hoe deze zich verder zal ontwikkelen?
- Is het college bereid initiatieven te nemen om te komen tot een gezamenlijke uitvoeringsagenda ('human capital agenda') waarbij wordt samengewerkt met onderwijsinstellingen en bedrijfsleven?
- Is het college bereid om op korte termijn nadere voorstellen uit te werken voor de inzet van eigen instrumenten? Daarbij denken wij in elk geval aan een voortzetting van de subsidieregeling voor stageplaatsen. Ook de in het nieuwe regeerakkoord opgenomen maatschappelijke diensttijd zou daarbij een rol kunnen spelen. Het kabinet kent de provincie immers een actieve rol toe bij de organisatie daarvan.

Wij overwegen hierover in tweede termijn een motie in te dienen.

Kijkend naar het grote belang van bepaalde specifieke sectoren, vragen wij vandaag bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen rond ESA-ESTEC. Het research centre ESTEC is het technologisch hart van de Europese Ruimtevaartorganisatie ESA. Het is een hotspot voor economische en technologische ontwikkelingen en is van groot belang voor de regio. Ook in het nieuwe regeerakkoord wordt dit onderkend en stelt het kabinet dat de vestiging van ESA in Noordwijk zonder meer behouden moet blijven en zich verder moet kunnen ontwikkelen. Als Zuid-Holland moeten we die ambitie zeker ondersteunen en wij vragen het college dan ook welke acties hiervoor worden ondernomen of nog ondernomen kunnen worden. Ook horen wij graag van het college hoe de provincie zich kan inzetten voor de versterking van de clustervorming en *space* gerelateerde bedrijvigheid rondom ESTEC. Wellicht komen wij in tweede termijn met een motie op dit punt.

Duurzaamheid

Verduurzaming is een thema dat komende jaren onze agenda zal blijven domineren. Op alle beleidsterrein zullen we de inspanningen er op moeten richten hoe we als goede rentmeesters verantwoord en duurzamer omgaan met onze aarde. Dat geldt voor onze economie, voor ons energiegebruik, maar bijvoorbeeld ook voor onze voeding. Gezond, duurzaam en veilig voedsel voor iedereen is daarbij de centrale doelstelling. Ook het nieuwe regeerakkoord spreekt zich hier over uit en stelt dat initiatieven die de verbinding tussen boer en burger versterken, zoals city-landbouw en de verkoop van streekproducten op de boerderij, worden ondersteund. Verder zal de mededingingswet worden aangepast zodat samenwerking in de land- en tuinbouw expliciet wordt toegestaan. Dit om de ongelijke machtsverhoudingen in de keten te compenseren.

De CDA-fractie stelt voor om hier als provincie actief op in te spelen en we vragen het college om het initiatief te nemen om in overleg te treden met Voedsel families Zuid-Holland en Stadslandbouw Den Haag over het organiseren van een voedsel festival voor lokaal voedsel & korte keten initiatieven. Met een geweldige locatie als het Malieveld naast de deur zou het zeker moeten lukken om daar een succesvol evenement van te maken.

Ruimte

Voorzitter, ik noemde het net al: een van de meest schaarse dingen in onze mooie provincie is ruimte. Waar mogelijk willen we open ruimte en groen, maar we willen ook allemaal ergens wonen en ook bedrijven moeten zich ergens kunnen vestigen. Hierbij gaat het zowel om een kwantitatief als om een kwalitatief probleem. Kwantitatief: door het toenemend aantal inwoners en de gezinsverdunning is er een grote behoefte aan nieuwe woningen. Kwalitatief: door allerlei ontwikkelingen en veranderende behoeften sluiten vraag en aanbod vaak niet goed meer op elkaar aan. Zo staat er bijvoorbeeld nog een heel veel kantoorruimte leeg, die niet (meer) voldoet aan de eisen van deze tijd. Ook niet nu de economie weer aantrekt. Op beide aspecten zal de provincie een antwoord moeten geven. Als we werkelijk zuinig willen zijn op de open en groene gebieden, zullen we gericht moeten kiezen voor verstedelijking en binnenstedelijk bouwen. Dat is niet altijd eenvoudig, in tegendeel. Maar daar moeten de inspanningen wel op gericht zijn. Verder zullen we heel gericht moeten kijken hoe bestaande bebouwing die niet (meer) voldoet getransformeerd kan worden naar andere bestemmingen. Kantoorlocaties omvormen naar woningen bijvoorbeeld. Dat is niet kiezen voor de gemakkelijkste (of goedkoopste) weg, maar een gerichte transformatieagenda doet wat ons betreft het meeste recht aan de doelen die we willen realiseren.

Daar komt bij dat we ons ook moeten instellen op de veranderingen van ons klimaat. Ook die aanpassingen vergroten de druk op de beperkte ruimte, zeker in verstedelijkt gebied. Dat vereist forse investeringen en vooral ook innovatieve oplossingen en nieuwe technieken. Gelukkig beschikt Zuid-Holland over veel kennisinstellingen, maar liefst drie universiteiten en veel innovatieve bedrijven. Het zou toch mogelijk moeten zijn dat we die mobiliseren om goede oplossingen te vinden. Om dat te bevorderen stellen wij voor om als provincie een competitie op te zetten voor het beste klimaatadaptieve project en wij vragen het college om daar een voorstel voor te laten uitwerken. Vanzelfsprekend zal daar vervolgens ook een budget aan gekoppeld moeten worden om het winnende plan daadwerkelijk te realiseren. Ook over dit punt is een motie voorbereid.

Sprekend over het thema 'ruimte' gebruiken we deze gelegenheid ook graag om het college te complimenten met de campagne 'Slim Ruimtegebruik'. Een campagne die doelen concreet maakt, een beroep doet op de creativiteit van mensen en laat zien hoe we in onze provincie willen omgaan met het schaarse artikel ruimte.

Verkeersveiligheid en ov

Ook vorig jaar heb ik bij de begrotingsbehandeling nadrukkelijk aandacht gevraagd voor het thema verkeersveiligheid. Wij zijn blij dat het college dit punt een centrale plek geeft in het beleid. Wellicht is dat de reden waarom het aantal slachtoffer in Zuid-Holland ook in 2016 verder is gedaald. Het aantal verkeersdoden in 2016 was zeventig, het laagste aantal in de afgelopen twintig jaar. Maar toch: dat zijn er zeventig teveel!

In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte III wordt uitgesproken dat het Rijk in samenwerking met de provincies wil investeren in veiliger weginrichting, beïnvloeding van verkeersgedrag, slimme handhaving en verbeterde registratie van ongevallen. Graag vragen wij het college om in overleg te treden met de nieuwe bewindspersonen hoe dit nader ingevuld kan worden. Verder achten wij het nuttig om in enigerlei vorm het EuroRap onderzoek van 2015 te herhalen om te meten of de verkeersveiligheid van de weginfrastructuur inderdaad is verbeterd en een CycleRap onderzoek te starten om ook de verkeersveiligheid van de fietsinfrastructuur in kaart te brengen. Graag een reactie van het college. Wij overwegen in tweede termijn een motie op dit punt.

In de aanvullende brief van GS met mogelijke ambities voor de komende jaren wordt voorgesteld in 2018 en 2019 3,5 miljoen uit te trekken voor een impuls voor het openbaar vervoer. De CDA-fractie steunt dat. Wij stellen voor die bedragen te gebruiken voor een verlaging van de tarieven. In overleg met de vervoerders zal moeten bekeken hoe dit het beste vorm gegeven kan worden. Wij hopen dat het vervolgens zo snel mogelijk gerealiseerd kan worden en horen daarop graag een reactie van het college.

In het coalitie-akkoord (en ook in het CDA-verkiezingsprogramma) wordt expliciet genoemd dat we willen werken aan meer en beter personenvervoer over water. Heel veel concrete resultaten zijn er op dit punt echter nog niet geboekt. Graag horen wij van het college wat er ondernomen gaat worden om hier een stevige impuls aan te geven.

Cultureel erfgoed

Voorzitter, een thema dat het CDA na aan het hart ligt, is het cultuurbeleid en het behoud van cultureel erfgoed. Wij waren dan ook buitengewoon blij te lezen in het nieuwe regeerakkoord dat er voor dat beleidsterrein fors extra geld wordt uitgetrokken. Alleen al voor erfgoed en restauraties komt een extra bedrag van 325 miljoen euro beschikbaar. De CDA-fractie vraagt het college van GS daar zo snel mogelijk actief op in te spelen, bijvoorbeeld door zelf het initiatief te nemen en een enkele grote, dringende projecten te presenteren. Daarbij denken wij vooral aan de enorme restauratiebehoefte in enkele van onze oude Hollandse steden, zoals Delft, Gouda en Dordrecht. Graag horen wij hoe het college dit wil oppakken. Wij overwegen hierover in tweede termijn een motie in te dienen.

Tot slot

Ik begon ermee dat we ook als provincie te maken hebben met ingrijpende ontwikkelingen en belangrijke uitdagingen. Ontwikkelingen die zeker niet alleen maar bedreigingen vormen, maar juist ook kansen bieden. Bijvoorbeeld nieuwe technologieën waarmee we onze wereld duurzamer kunnen maken. Of de ontwikkelingen in de topsectoren waar nieuwe behandelmethoden ontstaan en meer ziekten kunnen worden genezen. Nieuwe bedrijven die nieuwe werkgelegenheid creëren waar arbeidsplaatsen in klassieke sectoren verdwijnen. Voorbeelden te over.

Maar tegelijk ook het besef dat de wereld en de samenleving complexer worden. Dat je problemen niet oplost door ze te versimpelen of door tegenstellingen te vergroten. Met elkaar zullen we in die veranderende samenleving voortdurend moeten zoeken naar de goede oplossingen waarbij we het belang van onze inwoners altijd voorop moeten stellen.

Slagvaardig en daadkrachtig zijn in de domeinen die behoren tot onze kerntaken. Verbindend en ondersteunend waar we van toegevoegde waarde kunnen zijn. Terughoudend waar mensen, maatschappelijke organisaties en ondernemingen juist zelf aan zet zijn. Alleen in een goede verhouding tussen samenleving, markt en overheid kunnen we ook komend jaar werken aan een slimmer sterker en schoner Zuid-Holland.